

‘Ik houd zo alle queer mensen een spiegel voor’

De Curaçaos-Nederlandse schrijver en regisseur Raymi Sambo geeft met zijn nieuwe theatervoorstelling *Wachten op Marsha* verschillende vormen van queer activisme een podium en wil benadrukken hoe die hetzelfde doel kunnen bereiken.

tekst Thirza Sonneveld, foto's Daphne Severeijns

W

“We hebben het geprobeerd, onzichtbaar. In discotheken, in buitenwijken. Stil, zo zachtjes mogelijk. We hebben het geprobeerd, midden in de zomer, op boten. *Enough is enough.*”

De collectieve schreeuw van de acteurs, die verspreid staan over de vloer van de repetitieruimte in Amsterdam-West, kaatst tegen de witte muren en echoot hard na. Raymi Sambo (55), in sportkleding gehuld, observeert zijn cast nauwkeurig en geeft hier en daar een aanwijzing of compliment.

Sinds 2018 brengt hij onder de naam van zijn collectief Raymi Sambo Maakt voorstellingen uit, met interculturele en queer perspectieven in de hoofdrol. Toen de regisseur afstudeerde, was hij een van de weinige zwarte acteurs binnen het Nederlandse werkveld.

Sambo: “Ik heb nooit hoeven klagen over de hoeveelheid klussen die ik aangeboden kreeg, maar ik was altijd in

→ Repetitie van de theatervoorstelling *Wachten op Marsha* in West. Raymi Sambo: 'Ik hoop dat die boosheid uit de voorstelling een vuurtje aanwakkert voor een tweede revolutie.'

dienst van de verhalen van andere mensen, van witte gezelschappen. Daarom wil ik met mijn theatercollectief verhalen vertellen waarin echt iedereen meedoet.”

Op jonge leeftijd vond hij geen aansluiting bij queer rol-modellen. “Ik vond het moeilijk om mijn homoseksualiteit te accepteren. De representatie die ik zag, bestond vaak uit karikaturen of uit mannen die seks hadden op boten tijdens de eerste editie van Pride. Die vrijheid is natuurlijk prachtig, maar voelde voor mij niet als een sfeer waarin ik dacht: zo durf ik uit de kast te komen. Wat ik trouwens echt een rotterm vind, hetero’s zitten ook niet in een kast.”

Grenzen overschrijden

Zijn nieuwe voorstelling draait om een groep activisten die tijdens WorldPride 2026 in protest komt tegen het toenemende geweld tegen de lhbtq-gemeenschap. In het stuk is het protest fictief, maar de koppeling met de druk die vandaag de dag op queerrechten toeneemt, is snel gemaakt. “Als je met geweld wordt onderdrukt, moet je je afvragen: hoe lang nog, en hoeveel ruimte laat je de ander innemen?”

Ook Sambo zelf werd recentelijk uitgescholden door een groep jongens vanwege zijn homoseksualiteit, die hij, in zijn eigen woorden, ‘pas’ zo’n vijftien jaar geleden publiekelijk erkende. “Ze riepen me na op straat en achtervolgden me, maar op een gegeven moment draaide ik me om en liep terug. Daar schrokken ze van.”

De regisseur schreef diezelfde avond een brief aan de ouders van de jongen die de aanstichter van de groep was. “Ik vertelde wat hun zoon deed en wat dat voor effect heeft

op mensen. Sindsdien heb ik hem nauwelijks nog in de buurt gezien. Ik dacht: jij bent niet de enige die grenzen kan overschrijden. Ik laat mijn wereld niet kleiner maken omdat iemand anders mij wil intimideren.”

De titel *Wachten op Marsha* is een verwijzing naar drag-queen en queeractivist Marsha P. Johnson, die in 1969 betrokken was bij de beroemde Stonewall-rellen in New York, die een jaar later leidden tot de eerste Pride-viering ooit. Haar rol als voorvechter van queer- en transrechten inspireert queer personen tot op de dag van vandaag. Ook de titel *Wachten op Godot*, van het absurdistische toneelstuk uit 1953, inspireerde Sambo. “Je kunt wachten op een verandering of revolutie die nooit zal komen, maar dat heeft geen zin als je er zelf niet voor strijdt.”

Tweede revolutie

De regisseur maakte het Amsterdam van de jaren negentig mee, een wereld die, volgens hem, heel vrij was: “We waren *the gay capital* van Europa. Als Nederland zijn we heel erg gaan leunen op die liberaliteit en bijbehorende vrijheden. Dan word je lui en gebeurt er niks meer. Vandaag de dag wordt de queergemeenschap weer in een hoekje gedrukt, daar word ik boos van. Ik hoop dat die boosheid, die je duidelijk terugziet in de voorstelling, een vuurtje aanwakkert voor een tweede revolutie. Een strijd, net zoals Marsha dat deed in 1969.”

De hoofdpersonages van de voorstelling zijn geïnspireerd op het contrast tussen Amsterdam Pride, bekend om de botenparade, en Queer Amsterdam, een meer activistische stichting die vier jaar geleden ontstond. Sambo: “Veel leden van Queer Amsterdam vonden, en vinden, dat Amsterdam Pride alleen maar focust op het feestgedeelte en minder op protest. Ik begrijp die kritiek, hoewel hun

‘Ik vind uit de kast komen echt een rotterm; hetero’s zitten ook niet in een kast’

→ Activist Marsha P. Johnson (1945-1992, links) tijdens Pride March (later LGBT Pride March), New York, 27 juni 1982. FOTO BARBARA ALPER/GETTY IMAGES

programma naast feesten ook ruimte biedt voor educatieve talks, kunst en films.”

Tijdens het maakproces stelde Sambo zich een wereld voor waarin queer protest net zo aanwezig is als andere protestvormen en -organisaties. “De activisten in de voorstelling vormen een Extinction Rebellion-achtige groep, en willen een kantelpunt in de geschiedenis veroorzaken,” zegt hij. In het stuk worden de activisten benadeeld, net als andere prominente actiegroepen. Ook de politie wil de leden tegen elkaar uitspelen.

Naast de twee Pride-organisaties vertegenwoordigen de personages in het verhaal verschillende stromingen binnen de queergemeenschap die Sambo in de afgelopen jaren opmerkte. Aan het front staan de pacifistische Marvan, gespeeld door Roxy Verwey, en de activistische Glen-nis, een rol die wordt vertolkt door Maartje Strijk. “Glen-nis, die het standpunt van Queer Amsterdam vertaalt, wil steeds verder gaan en hardere middelen gebruiken, terwijl Marvan, symbool voor Amsterdam Pride, zich afvraagt of die middelen niet te ver gaan,” zegt Sambo.

Eindstreep van acceptatie

Een activistische groep die de samenleving wil herprogrammeren, maar waarvan de leden elkaar verliezen door andere werkwijzen, is volgens Sambo een spiegel voor alle queer personen. “Als we elkaar blijven afvallen over onzin-nige verschillen terwijl we uiteindelijk dezelfde idealen nastreven, blijft ons doel onbereikbaar. De voorstelling laat verschillende vormen van activisme zien, en hoe die allemaal hetzelfde doel kunnen bereiken. Als we dat als gemeenschap niet erkennen en in verschillen blijven han-gen, halen we de eindstreep van acceptatie nooit.”

De tweede revolutie die Sambo voor ogen heeft, moet volgens hem leiden tot een samenleving waarin queer per-sonen net zoveel ruimte krijgen als personen binnen de heteronormatieve wereld. Tegelijkertijd laat hij met *Wachten op Marsha* de complexiteit zien van queer men-sen onderling. “Ik maak nooit voorstellingen om alleen maar met een vingertje te wijzen. Ik wijs ook naar mezelf, want ik ben net zo goed onderdeel van de gemeenschap. We moeten samen die collectiviteit weer opzoeken, en durven te benoemen dat wij ook verdeeld zijn.”

Sambo: “Mijn voorstellingen zijn ontzettend strijdlustig. Als queer persoon bevind je je vaak in een underdogposi-tie. Dat mensen je moeten begrijpen voordat ze je accepte-ren, daar ben ik klaar mee. In deze voorstelling maken we als gemeenschap niemand groter of kleiner. We maken onszelf net zo groot als iedereen.”

Wachten op Marsha, van 28 tot en met 31 juli in Internationaal Theater Amsterdam (ITA).